

AHOT korkeakouluissa -hankkeen yleiset suositukset

AHOT-työryhmä
Turun yliopisto

AHOT korkeakouluissa -hanke

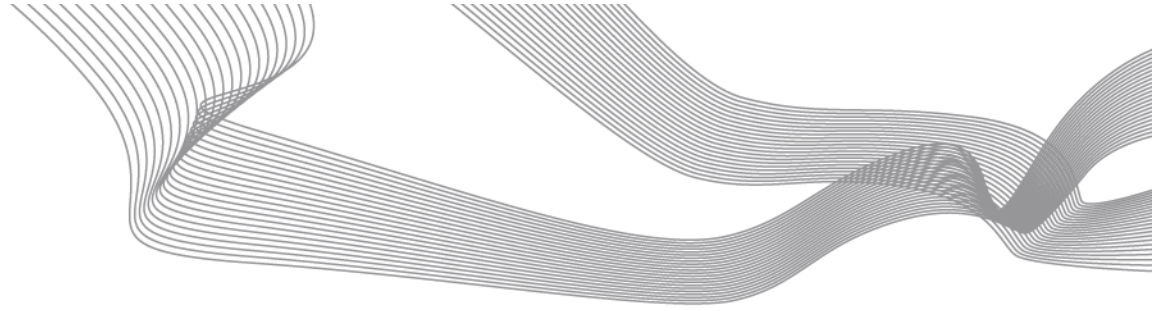
- Valtakunnallinen ESR-rahoitteinen kehittämishanke, joka kattaa sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut ja päättyy joulukuussa 2013.
- Miksi AHOT: keskeistä päällekkäisen suorittamisen vähentäminen ja olemassa olevan osaamisen varaan rakentaminen ja sen täydentäminen, **opiskelijälähtöisyys ja henkilökohtaiset opintopolut**, opintoaikojen nopeuttaminen
- Hankkeen tavoitteena tunnistaa keskeiset haasteet ja tuottaa suosituksia, jotka yhdenmukaistavat korkeakoulujen käytäntöjä aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa
- **Opiskelijan oikeusturvan kannalta tärkeintä on prosessien yhdenmukaisuus ja luotettavuus sekä päätöksenteon läpinäkyvyys.**
- **Opiskelija toteutuksessa keskiöön.**

AHOT korkeakouluissa -hanke

- Yleisesti voidaan todeta, että ammattikorkeakoulut ovat olleet jossain määrin pidemmällä kuin yliopistot. Tällä hetkellä prosessikuvaukset ja ohjeistukset löytyvät myös yliopistoista.
- Organisointi vaihtelee korkeakouluittain (AHOT-koordinaattorit vs. hajautettu malli)
- Isoin haaste non-formaalisti ja in-formaalisti hankitun osaamisen tunnistamisessa, mikä erityisesti yliopistoissa marginaalista.
- Voidaan todeta, että formaalisti hankitun osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle on olemassa ohjeet, lomakkeet ja käytännöt. ”Paperilla” asiat tuntuivat olevan hyvin, mutta opiskelijan näkökulmasta asioiden toteutus vaihtelee edelleen liikaa sekä korkeakouluittain että henkilöittäin.
- Opiskelijan näkökulmasta tärkeintä olisi, että periaatteet ja käytännöt olisivat yhdenmukaiset yhden korkeakoulun sisällä ja toisaalta koulutusaloittain valtakunnallisesti.

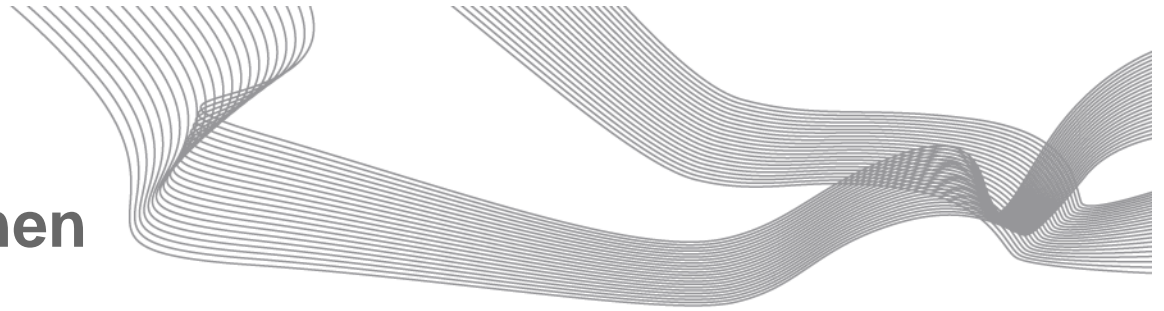

SUOSITUKSIA JA NÄKÖKULMIA

1. Tunnista osaaminen

Osaamisen tunnistaminen on lähtökohta.

Ei arvioida sitä, missä henkilö on osaamisen hankkinut tai kuka arvioinnin on suorittanut ja onko arvioitu oikein.

Kysymys kuuluu: osaako henkilö asiat vai ei ja miten tämä todennetaan.

2. Osaamisperustaiset opetussuunnitelmat ahotoinnin perusta. Opintojaksojen osaamistavoitekuvausten yhtenäinen rakenne

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen perustana on osaamislähtöiset opetussuunnitelmat ja niiden selkeys. Osaamisperustaisuus on mm. työssä hankitun osaamisen tunnistamisen edellytys. Alakohtaisesti tavoitteena on, että opintojaksojen osaamistavoitekuvaukset laaditaan yhtenäisen rakenteen mukaan niin, että kuvaus sisältää sekä opintojakson yleisen osaamistavoitekuvauksen että **matriisi-muodossa esitetyt opintojakson yksilöidyt ja riittävän yksityiskohtaiset asiasisällölliset osaamistavoitteet**

- Yhtenäinen rakenne ja erityisesti yksilöidyt sisällölliset osaamistavoitteet helpottavat eri korkeakouluissa suoritettujen opintojen vertailua.
- Sisällöllisten osaamistavoitteiden yksilöiminen ja määrittely ”pakottaa” opettajan konkretisoimaan opintojakson sisällölliset tavoitteet.
- **Sisällöllisten osaamistavoitteiden nimeäminen auttaa opiskelijaa arvioimaan omaa osaamistaan** suhteessa opintojakson tavoitteisiin.
- Osaamistavoitekuvaus ja matriisi tehdään arvosanatasoille 1, 3 ja 5.
- Opintojakson yleisessä tavoitekuvauksessa määritellään kyseisen opintojakson **ydinosaamistavoitteet, jotka opiskelijan tulee hallita/suorittaa hyvin tiedoin** opintojakson jälkeen.
- Yleiskuvauksen alle tuotetaan matriisi-taulukko opintojakson asiasisältöjen osaamistavoitteista.

Sisällölliset osaamistavoitteet (esimerkki)

	Tunnistaa	Osa selittää	Osa soveltaa	Osa analysoida	Osa luoda
Ohjelmoinnin perusajatus		1	3	5	
Käsitteet		1	3	5	
Tyypit		1	3	5	
Oliot		1	3	5	
Staattiset luokat ja muuttujat		1	3	5	
Aliohjelmat					1,3,5
Rekursio		1	3		5
Tiedostot	1,3,5				
Lukujärjestelmät	1	3	5		
jne.					

3. Osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa kokonaisuuden hallinta ratkaisee

Pääperiaatteena aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on se, että opiskelijan katsotaan hallitsevan riittävällä tasolla arvioitavana oleva **opintokokonaisuus**, ei se, että osaaminen sopii yksi yhteen opintojen kanssa (Huom! Esim. tutkintovaatimusten oppimateriaali/kirjallisuus-määräykset voivat muodostua ongelmaksi). On kuitenkin selvää, että **opiskelijan** tulee hallita arvioitavana olevan opintokokonaisuuden **avainsisällöt/keskeiset osaamistavoitteet hyvin** (näiden määrittelyn tärkeys). Muilta osin osaamista tulee tarkastella joustavasti tutkintovaatimukseen peilaten (**Huom! Millaisella osaamisen tasolla ”normi-opiskelija” voi läpäistä opintojaksot vs. vaatimukset, joita esitetään opiskelijoille, jotka hakevat ahotointia**). Keskeisten osaamistavoitteiden riittävän hallinnan taso voidaan määritellä kussakin korkeakoulussa.

4. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen toteutetaan keskitetysti

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan keskitetysti ja koordinoitusti joko oppiaine-/yksikkö-, laitos-/koulutusohjelma- tai tiedekunta-/tulosyksikkö-tasolla. Tämä mahdollistaa osaamisen kokonaisuuden arvioinnin, **parantaa opiskelijan oikeusturvaa**, säästää vastuuopettajien aikaa ja vahvistaa ja vakiinnuttaa vastuuhenkilöiden osaamista ja prosessin kontrollia, jotta **minimoidaan myös väärinkäytökset**. Keskitetty ratkaisu kytketään osaksi yksikön normaalia toimintaprosessia eikä osaamisen tunnistamiselle ja tunnustamiselle tuoteta erillistä rakennetta.

Kehitetään prosessi-kuvauksia ja sitä kautta prosessin läpinäkyvyyttä. Prosessi-kuvauksista tulee ilmetä **rooli- ja vastuujaot sekä varajärjestelmä mm. lomakausille** (mikä on opiskelijan ja mikä korkeakoulun vastuulla ja miten toimitaan; tulee välttää opiskelijoiden turhaa pompottelua paikasta toiseen – yhden luukun periaate toimintatavaksi). Tuotetaan vaadittavat lomakkeet **(Tarvitaanko erilaiset lomakkeet/prosessit formaalin ja in- tai non-formaalien osaamisen tunnistamiselle? Osaaminenhan ratkaisee!)**

5. Varmistetaan ahot-mahdollisuutta koskeva tiedonkulku opiskelijoille

Varmistetaan, että uudet opiskelijat saavat tiedon aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mahdollisuudesta. Korkeakoulut voivat itse päättää miten tieto hyväksytyille opiskelijoille annetaan, minkä jälkeen ne vastaavat asianomaisten vastuuhenkilöiden riittävästä ohjeistuksesta. Tieto voidaan jakaa esimerkiksi nettisivuille, hyväksymiskirjeen yhteydessä, opintojen aloitusinfossa, ensimmäisen HOPS-keskustelun aikana tai tutorin toimesta. **Tämän jälkeen vastuu osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen haussa siirtyy opiskelijalle.**

- Tiedottamisen useat erilaiset kanavat
- Kaikille opiskelijoille riippumatta siitä miten, milloin ja mitä kautta korkeakouluun on tullut

6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan mahdollisimman nopeasti

Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen suoritetaan kokonaisuudessaan mahdollisuuksien mukaan heti osaamisen kertymisen jälkeen. Osaamisen arviointi suoritetaan ennen opintojen alkua (sekä kandi- että maisteri-vaihe) kerralla kaiken aiemmin hankitun osaamisen osalta ja/tai opintojen kuluessa heti, kun uutta osaamista on arveltu kertyneen. **Näin mahdollistuu tulevien opintojen mahdollinen uudelleen suunnittelu/suuntaaminen** (yksilöllinen opintopolku). Seuranta toteutetaan muun muassa osana HOPS-prosessia.

7. Yhtenäiset opintosuoritusmerkinnät ja mitä ahotoidaan

Kaikissa korkeakouluissa siirrytään ahotoitujen suoritusten osalta yhtenäisiin opintosuoritusmerkintöihin viiden vuoden siirtymäkauden aikana. Lähtökohtaisesti arvosana ja/tai suoritusmerkintä siirtyy sellaisena kuin se on toisessa oppilaitoksessa annettu. Opintorekisteriin kirjataan AHOT-merkintä, jotta vältetään väärinkäytöksiä. Isompia kokonaisuuksia arvioitaessa voidaan käyttää painotettua keskiarvoa.

Lähtökohtana tulisi olla, että **opiskelijan osaamista verrataan ensisijaisesti varsinaisten opintojen osaamistavoitteisiin** eikä mietitä automaattisesti vapaasti valittavia opintoja, jolloin mm. opiskelijan valinnanmahdollisuudet ja koko tutkinnon opintosisältö kapenevat.

8. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen dokumentointi

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi dokumentoidaan arvioinnin toteutuksesta päätöksentekoon asti **opiskelijan oikeusturvan ja mahdollisen valitusmenettelyn oikeellisuuden varmistamiseksi**. Riittävän dokumentoinnin ohjeistuksen laatimiseksi kootaan työryhmä.

9. Osaamisen vanhenemisen arviointi osa ahot-prosessia

Kysymys osaamisen vanhenemisestä kytkeytyy osaksi normaalia osaamisen arvioinnin prosessia.

10. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen koskee kaikkia opintoja

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen piiriin kuuluvat kaikki opinnot mukaan lukien oppinnäytetyön sisältö. Oppinnäytetyö arvioidaan aina uudestaan ko. korkeakoulussa (?).

11. Kansainväliset opinnot rinnastetaan kotimaassa suoritettuihin opintoihin

Bolognan prosessissa mukana olevissa maissa suoritettujen oppinnot tunnustetaan ja tunnustetaan Suomessa suoritettujen oppintojen tapaan ja käsitellään saman prosessin mukaisesti.

12. Listataan eri alojen perusopintojen keskeiset sisällöt

Sekä yliopisto- että ammattikorkeakoulujen välisen luottamuksen vahvistamiseksi että muissa korkeakouluissa suoritettujen opintojen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottamiseksi tuotetaan esitykset eri alojen oppiaineiden pakollisten perusopintojen keskeisistä asiasisällöistä ja osaamistavoitteista. Työn tavoitteena on selvittää eri korkeakouluissa tärkeinä pidetyt osaamistavoitteet ja niiden kannalta olennaiset sisällöt sekä saada nykyistä selkeämpi kuva eri korkeakoulujen opetussuunnitelmien sisällöistä keskinäisen vertailun sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen helpottamiseksi. Edelleen eri korkeakoulut voivat rakentaa ja järjestää opetussuunnitelmat omien tavoitteidensa mukaan.

13. Panostetaan yhteisesti hyväksytyjen osaamisen arvioinnin testien ja näyttöjen tuottamiseen

Tuotetaan eri aloilla tiettyjen tyypillisten opintojaksojen osalta valtakunnalliseen käyttöön yhteisesti hyväksytyjä testejä/näyttöjä, joilla opiskelija voi osoittaa formaalisti, non-formaalisti ja/tai informaalisti hankitun osaamisen. Nämä testit/näytöt kootaan kansalliselle AHOT-sivustolle, jolloin ne ovat kaikkien hyödynnettävissä. Testit/näytöt arvioidaan kansallisen ryhmän toimesta ja niitä päivitetään vuosittain.

Erityisesti tulee kehittää uudenlaisia arviointimenetelmiä, koska esimerkiksi pitkään työssä olleelle eivät kirjalliset työkalut (portfoliot, esseet jne.) ole enää niin luontevia osaamisen näytön välineitä (opettajien osaamisen kehittäminen).

14. Työssä ja vapaa-aikana hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menetelmien kehittäminen

Kansallisessa kehittämistyössä tulee tulevina vuosina panostaa erityisesti non- ja in-formaalisti hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteisiin ja menetelmiin. Työssä tai vapaa-aikana hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen tarvitaan uusia käytännön työkaluja, jotka mahdollistavat osaamisen arvioinnin luotettavasti ja läpinäkyvästi. Osana tätä prosessia kehitetään yhdessä työnantaja- ja työntekijätahojen kanssa malli työnantajan myöntämästä **osaamistodistuksesta**, jossa työnantaja kuvaa ne tiedot, taidot ja osaamiset, joita työtehtävät ovat työntekijälle työnantajan näkemyksen mukaan tuottaneet. Tämä todistus liitetään osaksi työtodistusta. (vrt. tutkintotodistus)

Kysymyksiä/keskustelua

- Miten ahot toimii korkeakouluissa opiskelijoiden, opettajien, opintohallinnon näkökulmista? Esiin tulleita kysymyksiä, esimerkkejä jne.? Ohjeet vs. tosielämä?
- Toimiiko työssä/vapaa-aikana hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, entä toisessa korkeakoulussa hankittujen suoritusten ahointi (amk-yo/amk-amk/yo-yo)?
- Onko opiskelijoilla tietoa ahot-mahdollisuudesta ja saavuttaako korkeakoulun tiedotus opiskelijat? Ymmärtävätkö opiskelijat mitä ahointi tarkoittaa ja osaavatko verrata omaa osaamistaan opintojen tavoitteisiin? Ovatko osaamistavoitteet määritelty hyvin?
- Onko vastuuopettajilla/HOPS-ohjaajilla/opettaja-tutoreilla/opinto-ohjaajilla riittävät valmiudet ja resurssit ahointiin (esim. työssä hankitun osaamisen tunnistaminen) ja onko prosessi selvä? Mihin ahointi pitäisi kytkeä, jotta se tulisi luontevasti esiin?
- Opettajat/korkeakoulut pelkäävät laadun puolesta ja opintopisteiden kalastelua – mitä opiskelijat vastaavat? Jos prosessi ja arviointimenetelmät kunnossa ja tiedetään mitä ahoidaan (tutkinnon sisältö), missä ongelma?
- Onko ahointi ”normaali-suoritusta” työläämpi prosessi? Edellytetäänkö ahoinnissa enemmän kuin ”normi-suorituksessa”? Nopeuttaako ahointi opintoaikaa vai aiheuttaako vain turhauttavia katkoja?
- Paljon puhutaan opiskelijälähtöisyydestä, opintojen henkilökohtaistamisesta ja yksilöllisistä opintopoluista – olemassa olevaa totuutta vai kaunista puhetta? Tavoitteet vs. resurssit?

Kiitos!

AHOT korkeakouluissa -hanke

<http://tunnistaosaaminen.fi/>

Ari Koski

Turun yliopisto

Koulutus- ja kehittämiskeskus Brahea

050 329 3620 tai ari.koski@utu.fi

